

***Оскуолаба кириэн иннинээ5и саастаах
оболорго уонна алын кылаас
үөрэнээччилэригэр анаммыт тарбахха
оонньуулар уонна сынньалаң эрчиллиилэр***

***Толордулар: Аргунова Галина Егоровна А.А.Пахомов аатынан Тиэлиги орто оскуолатын алын
кылааһын учуутала,
Лукина Матрена Семёновна И.Г.Игнатъев аатынан Хара орто оскуолатын алын кылааһын
учуутала***

Иһинээбитэ

1. Киирии тыл
2. Үөрэх тээбириннэрин кытта эрчиллиилэр
3. Тарбахтарынан сыыппаралары ойуулааһын
4. Тарбахтарынан буукубалары оңоруу
5. Тарбах күүһүн, имигэһин, хамсанытын сайыннарыыга эрчиллиилэр
6. Тарбах уонна ытыс массажтара
7. Пааранан эрчиллиилэр
8. Түмүк
9. Туһаныллыбыт литература

Кириин тыл

Билинни кэмнэ кэтээн көрүүнэн оџолорбут доруобуйалара мөлтөөн иһиитэ кинилэр күннээџи хамсаныылар аџыйаџыттан эмиэ тутулуктаах. Оџо билиитин-көрүүтүн, өйүн-санаатын, тылын-өһүң, майгытын-сигилитин уонна эт-хаан өттүнэн сайдыытыгар араас хамсаныылаах, сүүрүүлээх-көтүүлээх, дидактической оонньуулар уонна эрчиллиилэр улахан суолталаахтар. Ол иһин учуутал оџолору уруокка хайаан да үлэ быһыыгар хамсатан, оонньотон ылыахтаах.

Оџо оскуолаџа киирэригэр балачча билиилээх-көрүүлээх, толкуйдуур дьџурдаах, тыла-өһө ыраас, чуолкай буолуохтаах. Оннук оџо кими баџарар кытта ылбаџайдык, чобуотук кэпсэтэр, санаатын үчүгэйдик тириэрдэр уонна суругар ыарырџаппат. Онтон чуолкайдык саңарбат, тыла сайдыбатах оџо, туора киһи саңатын үксүгэр кыайан өйдөөбөт, тылын саппааһа кэмчи, киһини кытта сатаан кэпсэппэт.

Дорџоону сатаан саңарбат оџолорго тарбах эрчиллиитин оңорторор улахан суолталаах. Методической литератураџа бу көрүң сүрүңнээн нууччалыы тексинэн элбэхтик тахсар, бэчээттэнэр. Саха оџотугар сахалыы ис хоһоонноох, аралдытыы туттуллуохтаах.

Итинник санааттан сиэттэрэн, уруокка туттуллуон сөптөөх оџо тарбаџын араастаан хамсатан, эрчийэн, сайыннарарга аналлаах хамныыр-харамайы, көтөрү-сүүрэри, предметтэри тарбах көмөтүнэн үтүгүннэрэн оңотторор оонньуулар, тарбаџы имигэс оңорор өбүгэлэрбит оонньуулар, тарбаџы уонна тарбах сүһүөхтэрин массаџтааһын киллэрилиннилэр. Бу оонньуулары детсад бэлэмнэнии бөлөџүн иитээччилэриттэн саџалаан алын кылаас оџотугар туһаныллар. Эрчиллиилэри грамотаџа үөрэтии, ахсаан, уруһуй уонна үлэ уруоктарыгар туттуохха сөп.

Үөрэх тээбириннэрин кытта эрчиллиилэр

1. Уруучуканы сөпкө ылабыт

Ортоку тарбахха уурабыт.

Тойон эрбэбинэн баттыбыт

Ыйар тарбагынан батыһыннарабыт.

(Оболор уруучуканы уңа илиилэрин ортоку тарбаҕар уураллар, тойон эрбэбинэн баттыллар, ыйар тарбагынан токур сурааһын тардаллар. Ити курдук, хаңас илиилэригэр көһөрөллөр. Хаста да хатылыллар.)

2. Бу аптаах самолет

Айаңна турунна.

Паарта үрдүнэн көттө

Онтон картабыт ханнаный?

(Линейкаларын уңа илиилэрин ортоку тарбаҕар кыбыталлар. Ытыстара умса, ыйар, аата суох тарбах линейка анныгар сытар. Самолет көтүүтүн үтүктэллэр. Онтон хаңас илиигэ көһөр. Хаста да хатыланар. Линейка оннугар уруучуканы да ылыахха сөп.)

3. Биһиги харандаас кыбыттыбыт

Ылгын чыкыйа тутуста.

Кини билигин летчик

Айаңна турунна.

(Харандааһы ылгын чыкыйа, ортоку, сөмүйэ анныларыгар, аата суох тарбах үрдүгэр кыбыталлар. Уонна самолет көтүүтүн көрдөрөллөр. Хамсаныны хаңас өттүгэр көһөрөн хаста да хатыланар.)

4. Кымырдаҕас дьиэтигэр ыксыыр

Соломону соспут,

Убайдара саңа дьиэ туталлар

Кыһын бары кыстыахтара.

(Уруучуканы ортоку уонна ылгын чыкыйа быыһыгар кыбыталлар. Ытыстарын умса туталлар. Илиилэринэн кымырдаҕас сүүрүүтүн көрдөрүү. Хаста да хатыланар. Хаңас илиигэ эмиэ көһөрүллэр.)

5. Уруучуканы тарбахпытынан ылабыт

Сутуруктуу тутабыт,
Ол гынан хайдах да,
Сутуруктуу тутуллубат.

(Уруучуканы ортоку тарбагынан ылаллар. Ылгын чыккыйа, аата суох, сөмүйэ уруучука анныгар сыталлар. Тарбахтарын сутуруктуу тута сатыыллар. Эрчиллиини хаста да хаңас илиигэ көһөрөн хатылыыллар.)

6. Ослик кутуругун хамсатар,

Кутуругун сүтэрэ сыһар,
Хачайдаа, хачайдаа,
Кутуруккун сүтэримэ.

(Ыйар тарбагынан уонна тойон эрбэбинэн харандааһы туталлар, маятник хамсаныытын үтүктэллэр. Эрчиллиини хаста да хаңас илиигэ көһөрөн хатылыыллар.)

7. Биһиэхэ чаһы баар,

Чаас аайы сөпкө охсор.
Аллара маятникаах,
Уңа- хаңас тик-так.

(Уруучуканы ыйар уонна ортоку тарбах икки ардыгар кыбыталлар, чаһы охсуутун 10. үтүктэллэр. Уруучуканы хаңас өттүгэр көһөрөн хаста да хатыланар.)

8. Биһиги кылааспытыгар

Тоңсуур иһиллэр
Тук-тук-тук,
Тарбахтарбыт
Уруучуканан тоңсуйаллар,
Түргэн буолуохтарын бабараллар.

(Биир уруучуканы ортоку уонна сөмүйэ икки ардыгар, иккиһи ылгын чыккыйа, аата суох икки ардыларыгар кыбытан, атастаһа сылдьан хардары-таары тоңсуйуу.)

9. Уруучуканы тарбахпытыгар ыллыбыт

Уонна төгүрүк ойуулуубут.

Бастакы төгүрүк, иккис төгүрүк

Аа5ан көрүүй, до5оччуок.

(Уруучуканы тойон уонна ыйар тарбахтарыгар туталлар, салгыңна төгүрүк уруһуйдуулар. Бастаан чаһы эргиирин устунн, онтон төттөрү. Уруучуканы хаңас илиигэ көһөрөн хаста да хатылаар.)

10. Ыстакааңна чэй куттулар

Уонна булкуй диэтилэр.

Ньюосканы тарбахпынан ыллым

Саахары түргэнник булкуйдум.

(Уруучуканы тойон эрбэжинэн уонна ортоку тарбағынан тутабыт. Салгыңна төгүрүк ойуулуубут. Чаһы эргиирин устун, онтон төттөрү. Хаңас илиигэ көһөрөн хатыланар.)

11. Куобах ыалдыттыгы барбыт

Доҕоро хана олорорун умнубут.

Чаас аңара эргийэ хаампыт

Ол гынан, дыэтин булбатах.

(Уруучуканы тойон уонна аата суох тарбахтарынан туталлар, куобах эргиирин ойуулууллар. Хаңас илиигэ көһөрөн эмиэ хатыланар.)

12. Тигээйи түргэнник көтөр,

Сибэкки сүмэһинин булбут.

Сибэкки тула эргийэр

Дьүөгэлэрин ыңыраар.

(Уруучуканы тойон уонна ылгын чыккыа тарбахтарынан туталлар. Тигээйи көтүүтүн ойуулууллар. Атын илиигэ эмиэ көһөрөллөр.)

13. Уруккуттан эрэйдээхтик

Эргитэбин суон бэрэбинэни,

Доҕоттоор, сыыстыгыт,

Бу- биһиги харандааспыт.

(Харандааһы икки уһугуттан тойон уонна ыйар тарбахтарбытынан тутан тас диэки хаста да эргитэбит, онтон уларытабыт. Тарбахтары уларыта сылдьан: тойон эрбэх + ортоку, тойон эрбэх + аата суох, тойон эрбэх +ылгын чыкыйа.)

Тарбахтарынан сыышпаралары ойуулааһыңна эрчиллиилэр

Биир

Хаңас ытыскын туора тут
Бу куондара буолуоҕа,
Уңаҕын сыһыары тут
Туох тахсан кэллэний?
Биир сыышпара буолла.

Икки

Ыйар тарбаҕы токурутан
Ылгын чыккыйаны сыһыаран
Икки буоллун диэбиттэр.

Үс

Тарбахтары дугалыы токурутарга
Олус диэн кыһаллыахха.
Илиилэри имигэстик эргитэн
Үс сыышпараны таһаарыахха.

Түөрт

Тарбахтары имигэстик токурутан,
Илиибитин эмиэ кэдэритэн,
Уңа харандаас сыһыаран
Түөрдү көрдөрүүбүн.

Биэс

Уңа ытыспытын дугалыы,
Хаңаспытын муннуктуу,
Иккиэннэрин холбооммут
Биэни тутуохха.

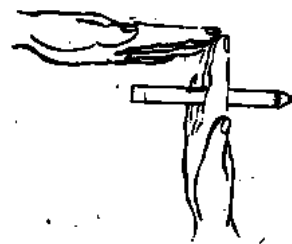
Алта

Тарбахтарбытын хомуччу ,
Үөһэ өттүн тараахтыы туттахха,
Ханнык сыышпара табыстай?
Биллэн туран алта.

Сэттэ

Харандааһы ылан
Тарбахтарга кыбытан,
Үөһэ өттүн куондардаан
Сэттэ буоллун диэххэйин.

Абыс

Биир төгүрүк,
Икки төгүрүк,
Туох дыкти төгүрүктэрэй?
Бэйэ-бэйэбититтэн ыйытыабын
Ханнык сыышпара табыстай?

Тобус

Икки дуга хардарсан
Бэйэ-бэйэлэриттэн сиэттиһэн,
Тэтэрээккэ суруллан,
Тобус сыышпара дэммиттэр.

Нуул

Икки дуга холбоон
Төгүрүгү таһаардыбыт,
Өскө кинини көрүстэххэ
Нуул буоларын умнума.

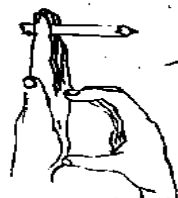

Тарбахтарынан буукубаны оңоруу

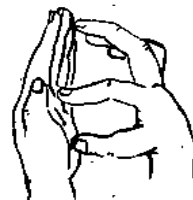
1. Илиинэн отуу оңоробут,
Ортотугар харандааһы кыбытан
А буукубаны таһаардыбыт.

2. Үөһэ өттө буруолаах
Алын өттө бөкүнүк
Ханнык буукуба табыстай?
Биллэн туран Б эбит.

3. Тарбахтары имигэстик токурутан
Ытыспытыгар сыһыарыахха,
В-ны оңорорго
Олус сымса буолуохха.

4. Ытыспытын эйэлээхтик көннөрөн
Уңаны хаңаска холбуохха,
Ыллыбыт көнө муннугу
Бу Г буукуба доҕоччуок.

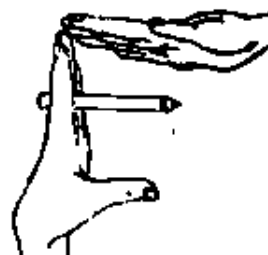
5. Хаңас ытыспытын көннөрөн
Тарбахтарга аҕалан,
Харандааһы кыбытан,
Уңа ытыспытын дугалыы
Хаңас ытыска сыһыаран
Ханнык буукуба табыстай?
Табыста, биһиэхэ Ѕ буукуба.

6. Улахан тааны аҗалан
Олоѳун уурдубут.
Икки тарбаѳы үөһэ ууран
Дьизэ тутан таһаардыбыт
Д буукубаны туруордубут.

7. Түөрт тарбах үөһэ көрөр
Тойон эрбэх туора ыйар
Харандааны кыбытан
Үөһэ өттүн сабабыт
Е буукубаны ылабыт.

8. Сөмүйэлэр эрчиллэргэ
Харандааны ылбыттар.
Олус диэн сөхпүттэр
Ж буола түспүттэр.

9. Тарбахтары үс курдук тутуохха
Бу сырыыга доѳоччуок,
Бу сыышпара буолбатах,
Кини 3-га кубулуйда.

10. Бэһиэлэй тарбахтар үөһэ көрөллөр,
И-гэ кубулуйуохтарын баѳараллар,
Харандааны иңнэтэн
Тарбахтарга кыбытыахха.

11. И буукуба үрдүгэр
Минньигэс барыаннья тохтубут.
Тылчаан барыаннья амсайан
Й буукубаны таһаарабыт.

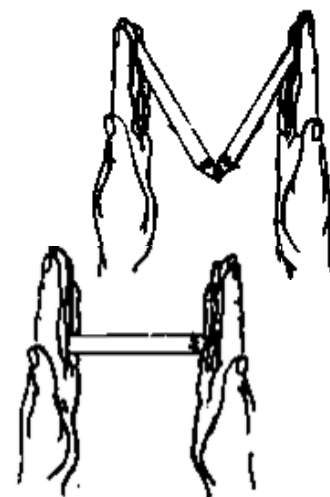
12. Биһиги эмиэ тарбахтарга
Харандааһы кыбытан
Алын өттүн доҕоччуок,
Уңа илиигэ өйөөн.
К буукубаны үөскэттибит.

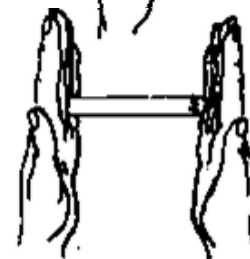
13. Л буукубаны оңоруу
Ытыспытын көннөрөн
Ураһалы тутабыт.

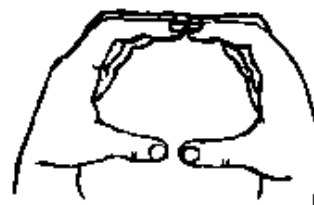
14. Харандаас, уруучука ыламмыт,
Төбөлөрүн холбуубут,
Бу барыбытыгар өйдөнөр
М буукуба тағыста.

15. Икки өттүттэн
Харандааһы ылан
Көнөтүк тарбахтарга кыбытан
Н буукубаны оңордубут.

16. Чэйиң эрэ, оҕолоор,
Тарбахтары токурутан,
Күнү үөһэ ойутан,
О-ну ойуулуохха.

17. Икки ытыспытын дугалыы

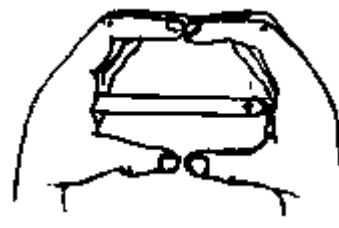
Сыһыары тутаммыт

Тарбахтарбыт быыстарынан

Харандааһы ытытабың,

Өйдөөн көрүң, оҕолоор

Ө буукуба таҕыста.

18. Икки көнө ытыстар

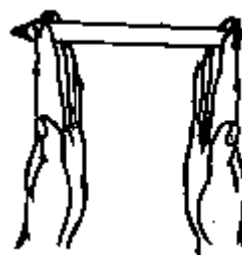
Көбүстэрин көннөрөн

Кэккэлэхэ турбуттар,

Харандааһы ыланнар

Санныларыгар сүкпүттэр

П буолла диэбиттэр.

19. Р буукубаны ылаары

Көнө – хаңас ытыска

Уңабытын дугалыы,

Иккиэннэрин сыһыаран,

Баарыс курдук оңорон

Ыраах айаңна ытытабың.

20. Хаңас ытыспытын дугалыы,

Ыйга маарыннатан,

С буукубаны айдыбыт.

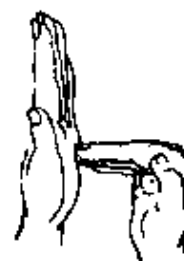
21. Н буукубаны ылаары

Хаңас ытыспытын туруору,

Көбүс –көнөтүк тутуоһуң,

Уңа ытыспытын дугалыы

Олоппоско майгыннатыабың.

22. Бу көнө ытыска
Сэлээпэни туора уран
Соботох атабар тирэммит
Т буукуба тағыста.

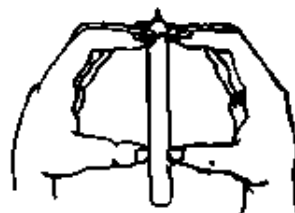
23. Уңа ытыһы иңнэтэн
Харандааһы кыбытан
Уу-ну уһугуннардыбыт.

24. Уңа, хаңас ытыспытын
Сытыары тутаммыт
Бэгэчэкпитин холбооммут
Ү буукубаны таһаардыбыт.

25. Биир дуга, иккис дуга,
Ортотугар харандаас
Көрүн эрэ, оҕолоор,
Ханнык буукуба тағыстай?
Биллэн туран, Ф буукуба.

26. Тарбахтары хардарыта туттахха,
Интэриэһинэй баҕайы.
Туохха буолла, оҕолоор?
Х буукуба тағыста.

27. Остуолу таңнары туттахха
Атахтара үөһэлэр,
Уңа муннугун кутуруктаан
Ц буукубаҕа маарыннатых.

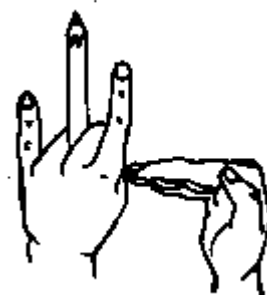
28. Тарбахтары токурутан
Тойон эрбэҕи көннөрөн,
Харандааһы көнөтүк сыһыаран
Ч буукубаны ылыхха.

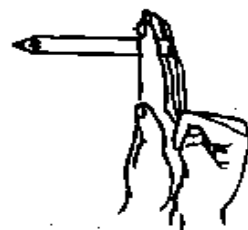
29. Тарбахтары сутуруктуу тутуоҕун,
Харандааһы кыбытыаҕын,
Аны билигин доҕоччуок,
Икки тарбаҕы көннөрүөх,
Ыксаабакка толкуйдаа,
Ханнык буукуба тағыстай?

30. Хаттаан Ш буукубаны оңор,
Уңа өттүн кутуруктаа,
Ш буукуба симэлийдэ
Щ буолан тағыста.

31. Харандааһы хаңас хайыһыннаран
Уңа сутуругу кытаанахтык тутан,
Көнө ытыска ууруоҕун
Кытаатыннаран бэлиэни ылыаҕын.

32. Уңа сутурукка харандааһы ыга тутан
Хаңас ытыска сыһыаран
Ы буукубаны ылыаҕын.

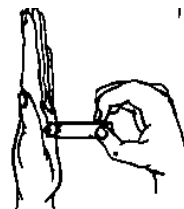
33. Сымнатар бэлиэни ылаары
Уңа сутуругу ылабыт,
Хаңаспытын көннөрөн
Бэйэ- бэйэлэригэр сыһыарабыт.

34. Уңа ытыһы дугалыы,
Хаңаспытын көннөрөн
Ортотун булларан
Э буукубаны көрдөрөбүт.

35. Уңа тарбахпытын токурутан
Төгүрүгү оңоруох,
Харандааһы кыбытан
Хаңас ытыска холбооммут
Ю-ну ылар эбишпит.

36. Я буукубаны ылаары
Харандааһы уңа ытыс
Тарбахтарыгар кыбытан
Хаңаһы дугалыы тутабыт.

Тарбах күүһүн, имигэһин хамсаныытын сайыннарыыга эрчиллиилэр

1. Абыс бырааттыылар ылсыбыттар

Күүстэрин холоммуттар,

Тойон эрбэхтэр өйөһөн

Күөн көрсүбүттэр.

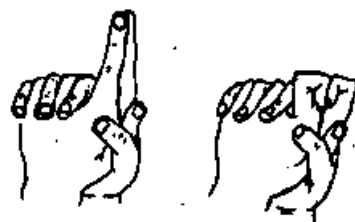
2. Күүстэрин быһаарсаары

Аны туран, сөмүйэлэр

Утарыта турбуттар.

Онтон аны токуруһан

Сүүстэринэн харсыспыттар.

(Ити курдук, ортоку, аата суох, ылгын чыккыа тарбахтары уларыта
сылдьан хаста да оңоһулар.)

3. Тарбахтар сынньаналлар

Хардарыта сыталлар

Сыыйа, аргый уһуктан

Тыыллаңнаһан бараллар.

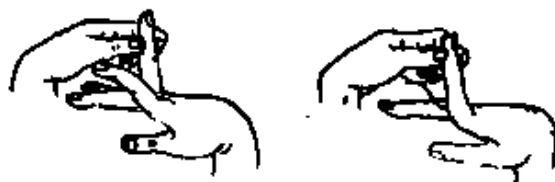

4. Тарбахтарбыт уһуктан

Тыыллаңнаһан бүттүлэр

Аны аргый кэдэйэн

Хамсанан киирэн бардылар.

5. Икки кэйиик барааннар

Утарыта көрсүһэн

Суолларын былдьаһан

Кэйсиһэн барбыттар.

6. Иллээх дьиз кэргэн

Отоннуу барбыттар,

Эһэлэрэ төңкөйбүт, эбэлэрэ төңкөйбүт,

Аҕалара төңкөйбүт, ийэлэрэ төңкөйбүт,

Оҕолоро төңкөйбүт.

Иһиттэрэ туолан, дьизлэригэр барбыттар.

(Тарбахтар үөһэ, ортоку сүһүөхтэрин үөһэ, аллара хамсатабыт.)

7. Тарбахтарбыт доҕотторугар

Ыалдьыттыы бардылар,

Бэйэ-бэйэлэрин булсаннар

Табаарыстыы буоллулар.

8. Үөрүүлэриттэн куустуһан,

Ыгыта тутустулар,

Күүскэ- күүскэ ылсыһан

Ахтылҕаннарын таһаардылар.

(Илиилэрин атастаһа сылдьан тарбахтарын күүскэ, ыгыта туталлар.)

9. Күүстээх атаختарынан

Чоноччу туттан

Мөһүүрэлээх бөтүүкчээн

Паарта устун

Дьоһуннаахтык хаамар.

(Оҕолор бары тарбахтарын токурутан паартаҕа ууран уларыта сылдьан хаамтараллар.)

10. Көнө маска тоңсоҕой

Көтөн кэлэн олордо,

Тоңсуйан торулатта.

(Бастаан көнө хаңас ытыска уңа тарбахтарын токурутан тыңырахтарынан тоңсуйаллар. Онтон 10 охсуу кэннэ тарбахтарын төбөтүнэн тоңсуйаллар. Илиилэрин уларыталлар.)

11. Икки атыыр оѳустар

Күүстэрин былдыһан

Харсыһан барбыттар.

(Сутуруктарын холбуу тутан бэйэ-бэйэлэрин анныһаллар.)

12. Икки сутурукпутун

Күрүчүөктүү тутан,

Кэтэһэ барбакка

Күүскэ тардыһыах.

(Илиилэрин атастаһа сылдьан хардары тары оңороллор.)

13. Аны туран тарбахтар

Аренаҕа таҕыстылар,

Хапсыһыы саҕаланна,

Бары тустан бардылар.

14. Тарбахтар оонньоулар,

Үөрэллэр -үңкүлүүлэр,

Бастакы ыстаңа, иккис ыстаңа

Тыңырахтар тыңырахха.

15. Сайын кэлэн ,

Күөх окко

Аһыңалар түстүлэр,

Атахтарын саратан,

Систэрин кэдэтэллэр.

Тарбах уонна ытыс массажтара

1. Доруобай буолар туругар

Тарбахтары имитиэбин.

Күүскэ – күүскэ мускуйан

Атынна көһөрүүбүн.

2. Аны умса тутаммыт

Тарбахтарбытын имитиэбин.

Үөрдүннэр- көттүннэр

Доруобай буоллуннар.

3. Көрдөөх чоппуускалар

Обуруокка киирдилэр.

Хорсуннук туттаннар,

Тоңсуйан бардылар.

(Ытыһы, онтон илии көхсүн тарбахтарынан хардары-таары тоңсуйаллар.)

4. Муораттан краб табыста

Илиибиттэн хабаан ылла,

Ол эрэри куттамматым

Киниэхэ кыайтарбатым.

(Тарбахтар аллара, үөһэ сүһүөхтэрин уларыта сылдьан имити.)

5. Ытыстарбытын эрчийэн

Каратенан дьарыктаных,

Ытыстарбыт кытааттыннар

Кинилэри дьарыктаных.

(Ытыһы кытыы өттүнэн илиини уларыта сылдьан 10-на охсоллор.)

6. СЫТТААХ МЫЫЛАНЫ ЫЛАММЫТ
ЫТЫСТАРБЫТЫН СУУНУОҢУҢ.
Күүскэ – күүскэ ааламмыт
Илиибитин ырааһырдабыт.

Пааранан эрчиллилэр

1. Тойон эрбэхтэн ылсыһан

Күлүүстэһэ тардыһах.

Күүспүтүн холоһуох

Кыайыы диэки дьулуһуох.

(Бастаан тойон эрбэхтэр, сөмүйэлэр, ортокулар, аата суохтар, ылгын чыккыа тарбахтары уларыта сылдьан тардыһаллар.)

2. Кыайыыга дьулуһуохха

Хамаандата тэрийиэххэ,

Аренаҕа тарбахтар,

Тойон эрбэх судьуйа.

(Илиини уларыта сылдьан пааранан тардыһаллар.)

3. Сутуруктуу тутаммыт

Онтон сыыйа көннөрөн

Пааралары буллараң

Билиһиннэрэн иһиэҕиң.

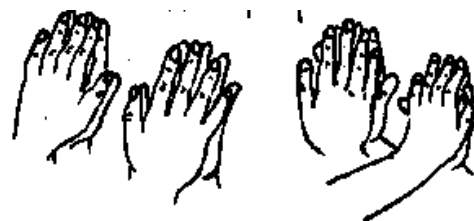
(Хас биирдии тарбахтарын таарыйдахтарын аайы «һоп» диэн саңараллар. Ылгын чыккыаттан саҕалаан тойон эрбэххэ диэри ахсаан да ааҕыахтарын сөп.)

4. Ытыспытын эйэлээхтик бэрсиех

Онтон хардарыта ытыах.

Уңа-хаңас, үөһэ-аллара

Бары тэңнэ оңоруох.

5. Сиик түһэн,

Кумаар хойдон,

Кинилэртэн көмүскэнэн

Ытыспытын охсунуох.

Түмүк

Тарбағы эрчийэн тугу ситиһэбитий?

1. Оҕо тарбағын эрчийдэххэ, мэйиитигэр баар санарар киинэ сайдар. Куруук дьарыктаннабына, тыла-өһө биир кэм сайдыыта эмискэ күүһүрэр, тиһэбэр санарардьобурун сайыннарар.
2. Тарбахтарынан оонньоон оҕо өйө-санаата сааһыланар, улахан дьону үтүктэр дьобура сайдар, ону кытта тэңнэ оңорор эрчиллиилэри ис хоһоонун өйдүү-истэ үөрэнэр. Онон саңарар дьобура үрдүүр.
3. Болҕомтолоох буоларга үөрэнэр.
4. Эрчиллиини кылгас хоһоону ааһан добуһуоллаатабына, тыла-өһө чуолкай, чабылхай уонна ис хоһоонунан тугу оңорорун өйдүүр.
5. Тарбахтарын хамсанытынан өйдүүр дьобура сайдар.
6. Ойуулаан – дьүһүннээн көрөр дьобура уонна өйө сайдар. Хамсаныы бары көрүүн баһылаатабына, кини тарбахтарынан тугу баҕарар, дириңник, киэңник айан кэпсиэн сөп.
7. Куруук дьарыктаннабына, тарбахтарын былчыңнара күүһүрэллэр, имигэстик хамсаналлар. Онон суругар-бичигэр үчүгэй буочардаах буолар.

Онтон тарбах массаһа араас органнарга дьайар. Ол курдук, тойон эрбэх-мэйии үлэтин үрдэтэр, сөмүйэ – куртах үлэтин туругурдар, ортоку – оһоһоһу, аата суох – бүөр уонна быар, ылгын чыккыа – сүрэх үлэтин чэпчэтэр.

Ити курдук, тарбағы массажты сылдьан, кыра сааһыттан доруобуйатын көрүнэ үөрэниэн сөп.

Туһаныллыбыт литература

1. В.В. Цвынтарный играем пальчиками и развиваем речь. С.-Петербург. 1996.
2. Народное образование Якутии, 4/2002. Тыл сайдытыгар тарбах оруола.
3. М.Н.Саввина. оҕону ааҕарга үөрэтии уонна сурукка бэлэмнээһин. Дь.1997.
4. М.Аксенова. развитие тонких движений пальцев, рук у детей с нарушением речи. Дошкольное воспитание. 8/1990.
5. О.В.Узорова, Е.А.Нефедова. игры с пальчиками. Москва. 2004.